

שלוש נשים - מאמר תגובה

א. הבעיה, והפתרון של פרופ' אומן*

| | | הכתובות | | |
|--------|-----|-----------------|-----------------|-----------------|
| | | 100 | 200 | 300 |
| העזבון | 100 | $33\frac{1}{3}$ | $33\frac{1}{3}$ | $33\frac{1}{3}$ |
| | 200 | 50 | 75 | 75 |
| | 300 | 50 | 100 | 150 |

המשנה במסכת כתובות דף צג, א מתארת חלוקת עזבון ל"מי שהיה נשוי שלוש נשים ומת, כתובתה של זו מנה ושל זו מאתיים ושל זו שלוש מאות". הטבלה שמשמאל מסכמת את החלוקה שבמשנה:

חלוקה זו תמוהה, שכן לכאורה אין בה שיטתיות: בעזבון של 100 - החלוקה שווה בין כולם; בעזבון של 300 - החלוקה היא יחסית לגודל התביעה; ואילו בעזבון של 200 אין בחלוקה, לכאורה, כל יחס בין הסכומים, ובוודאי שאין היא תואמת אף אחת מהחלוקות הנזכרות. הגמרא תמהה על דברי המשנה ושואלת על הבבא השניה והשלישית: "של מנה נוטלת חמשים - תלתין ותלתא ותילתא הוא דאית לה?!" ואז הגמ' מעמידה את דין המשנה באופנים ספציפיים מותאמים ("אוקימתות"). במאמרו חישוב פרופ' ישראל אומן ומצא נוסחא מתמטית 'מתורת המשחקים'

* תקציר ביבליוגרפי: מאמרו פורץ-הדרך של פרופ' ישראל אומן התפרסם בכתב העת 'מוריה', טבת תשנ"ט, גל' רנה-רנו (שנה כב גל' ג-ד) עמ' צח-קו (צורה מקוצרת ומעובדת של המאמר נמצאת באתר דעת www.daat.ac.il/mishpat-ivri/skirot/234-2.htm). ההת-עניינות של הציבור התורני במאמר קבלה תנופה בעקבות זכייתו של פרופ' אומן בפרס נובל לכלכלה בשנת תשס"ה על פיתוח 'תורת המשחקים', ענף במתמטיקה, אשר מאמרו הנ"ל מבוסס עליה. שני מאמרי ביקורת פורסמו בכתב העת 'בית אהרן וישראל' ירושלים תשס"ז, גל' קצז (שנה כב גל' א) עמ' מח ואילך וגל' קכט (שנה כב גל' ג) עמ' קכא ואילך. הביקורת במאמרים אלו מבוססת בעיקר על ויכוח ענייני בהתאמת חלוקת 'שנים אוהזים' למצב בו אין ויכוח וספיקות על החובות, ועל העזתו של פרופ' אומן לדעת המבקרים לפרש את המשנה שלא על פי חכמי הגמ' והראשונים. ביאור מקיף לסוגיה מלווה בביקורת על פירושו של פרופ' אומן פורסם על ידי הרב יעקב לויפר במוסף 'המודיע' ערב שבת קודש פרשת מקץ, כ"ז כסלו תשס"ח, ובשבוע שלאחריו פרשת ויגש, ה' טבת תשס"ח (מאמרו של הרב לויפר גרר אחריו חילופי מכתבים בין חכמים שונים, שיפורסמו בקרוב). בתגובה למאמרי הביקורת בכתב העת 'בית אהרן וישראל' פרסם פרופ' אומן מאמר תגובה בכתב העת 'המעין' טבת תש"ע [נ, ב], אחר שבמערכת 'בית אהרן וישראל' ובמערכת 'מוריה' סירבו לפרסמו. מאמרי זה פורסם לראשונה בכתב העת האלקטרוני "דאצה" גליון 78 ו' בכסלו תש"ע; ניתן למוצאו באתר www.datche.co.il, והוא מתפרסם כאן בשינויים קלים.

המודרנית המאחדת את שלושת החלוקות. בשלב הבא מצא פרופ' אומן שלנוסחה מתמטית זו יסוד תוכני, הדומה ליסוד החלוקה של משנת 'שנים אוחזים' בתחילת בבא מציעא שעיקרה "חלוקה שווה של הסכום השנוי במחלוקת". במשנתנו, שיש בה שלוש תביעות, הנוסחה היא "כל שתיים מהנשים מקבלות סכום כזה שאפשר יהיה לחלק אותו ביניהן לפי העקרון של שנים אוחזים", וכדלהלן:

1. בעזבונו של 100 החלוקה במשנה היא $33\frac{1}{3}$ - $33\frac{1}{3}$ - $33\frac{1}{3}$. כאשר נחבר בין כל זוג בנפרד, נגיע לסך $66\frac{2}{3}$. הוויכוח בין הזוגות הוא על כל הסכום, ולכן חולקים אותו בשווה.

2. בעזבונו של 200 החלוקה במשנה היא 75-75-50. כאשר נחבר את הסכום של כל זוג אלמנות בנפרד (בהתעלמות מהאשה השלישית) ניווכח שהחלוקה ביניהן היא לפי העקרון הנ"ל. הסכום הכולל שמקבלות בעלת 100 ובעלת 200, או בעלת 100 ובעלת 300, הוא 125, על 25 אין ויכוח שהם שייכים לבעלת ה-200 או לבעלת ה-300 והוא עובר אליהן; הוויכוח הוא על המאה, ואותם מחלקים בשווה: בעלת המאה מקבלת 50 מתוך המאה, ואילו בעלת המאתיים ובעלת השלוש מאות מקבלות את החמישים בצירוף ה-25 שכבר העברנו להם, וס"ה: 75. כמו כן הסכום הכולל של בעלת ה-200 ובעלת ה-300 הוא 150, הוויכוח הוא על הכל, וכל אחת מקבלת חצי שהוא 75.

3. בעזבונו של 300, החלוקה במשנה היא 150-100-50. הסכום הכולל של בעלת המאה ובעלת המאתיים הוא 150, על 50 אין ויכוח שהם שייכים לבעלת המאתיים, ואת ה-100 שבוויכוח חולקים בשווה. כמו כן הסכום הכולל של בעלת המאה ובעלת השלוש מאות הוא 200, על 100 אין ויכוח שהוא שייך לבעלת השלוש מאות, את ה-100 שבוויכוח חולקים בשווה. כמו כן הסכום הכולל של בעלת המאתיים ובעלת השלוש מאות הוא 250, על 50 אין ויכוח שהוא שייך לבעלת השלוש מאות, המאתיים שבוויכוח מתחלקים בשווה.

אלא שעדיין יש כאן מספר נקודות הדורשות הבהרה:

א) אין די בכך שאחר החלוקה עולה שהיא תואמת למשנת 'שנים אוחזים', כי אולי ישנן דרכי חלוקה נוספות שיתאימו לחלוקה של 'שנים אוחזים'! על כך מוכיח פרופ' אומן בדרכים שונות כי זוהי הדרך היחידה בה מתקיים חלוקת 'שנים אוחזים', עיין בדבריו.

ב) פרופ' אומן הלך כאן בשיטה 'הבריסקאית' שמחפשת את ה'מה' ולא את ה'למה'. פרופ' אומן רואה את תפקידו בחשיפת העקרון העומד מאחורי החלוקה של המשנה, ומשעה שזה נחשף - דרישת הטעם לבחירת המשנה בעקרון זה דווקא היא משנית בלבד.

ג) כפי שפרופ' אומן מציין במאמר התגובה ב'המעין', הרי שגם החלוקה הנקראת 'שיטת השעבודים' מבוססת על חלוקת 'שנים אוחזים', כי בעזבונו של מאה, שהוא סכום שמגיע לכל אחת מהן, מתחלקות בשווה; בעזבונו של מאתיים ה-100 הראשונים מתחלקים בין כולם ובכך מסתלקת בעלת המנה, וה-100 הנותרים

מתחלקים בשווה בין בעלת ה־200 לבין בעלת ה־300, והחלוקה היא: $33\frac{1}{3}$ - $83\frac{1}{3}$ - $183\frac{1}{3}$; כאשר העזבון הוא 300 החלוקה היא $33\frac{1}{3}$ - $83\frac{1}{3}$ - $183\frac{1}{3}$. כי ה־100 הראשונים מתחלקים בין כולן ובכך מסתלקת בעלת המנה, ה־100 הבאים מתחלקים בין בעלת ה־200 לבין בעלת ה־300 ובכך מסתלקת בעלת ה־200, וה־100 הנותרים הולכים לבעלת ה־300. אם כן אין זה מדויק לומר שהשיטה של 'פשוטה של משנה' היא הדרך היחידה לחלוקה התואמת 'שנים אוחזין'.

ב. התפיסה ה'נדלית'

אמנם נדמה שכמעט כל תלמיד ותיק כאשר יתקל בדבריו של פרופ' אומן ירגיש זרות בדבריו, ולבו יאמר לו שלא לכך כיוונה המשנה. הזרות שעליה אני מצביע אינה קשורה לעובדה שהוא מפרש (בדחילו ורחימו) משנה שלא על פי הגמ' ¹, כי על אף שאין זה מצוי - אין הדבר זר בבית המדרש, ותלמידי חכמים עשויים תוך כדי לימודם להעלות פשט במשנה שאינו תואם את הגמרא, וכבר ציין פרופ' אומן במאמרו לקדמונים שאף הצהירו על כך במפורש. גם אין כוונתי לסגנונו הבהיר והמודרני, כי בנקל יכול כל בן תורה להשיל מפירושו את המעטה שאינו רגיל אליו ולקבל את התוכן כמות שהוא. כוונתי לזרות מעצם הגישה המגייסת חישובים מתמטיים סבוכים לשם פירוש משנה. התלמיד הוותיק רגיל למצבים הפוכים, בהם מתקשים חכמי התשבורת והמתמטיקה בהתאמת העולה מסוגיות תלמודיות למה שידוע להם בתחום השכלתם. שגור על לשונם של תלמידי חכמים להפטיר 'לא דק' אחר כל סוגיה שאין הנתונים המתמטיים שבה עולים יפה־יפה, ובצדק גמור - כי אכן לא בכך תפארתם של חז"ל, כשם שאין תפארתם בידיעת מדעי הטבע והפיסיקה, שאף הן בכלל ה'חכמה' המצויה בידי אומות העולם.

פרופ' אומן עצמו כותב (באתר 'דעת'): "שמנו לב שהחלוקות שבמשנה תואמות נוסחאות מורכבות של תורת המשחקים המודרנית. מאחר שברור היה לנו שלא יתכן

1 אימת הביקורת השפיעה כנראה על פרופ' אומן, ובמאמר התגובה שלו ב'המעין' הוא מתכחש לכך שהוא הציע לפרש משנה שלא כגמרא (שם שער שלישי): "הבהרה. הרב פערלמאן כותב שהעזנו לפרש את המשנה כנגד דברי הגמרא והראשונים והפוסקים. וזה אינו; כפי שמוסבר לעיל אין אנו מפרשים את המשנה כנגד דברי הגמרא, אלא מציעים פירוש נוסף לגמרא...". כל זה כאשר ב'מוריה' שם הוא כותב בצורה ברורה שהוא מציע שתי אפשרויות: או לפרש את המשנה אחרת מהגמרא, או לפרש את הגמרא בשונה מהמפרשים. אלו דבריו שם (עמוד קו): "את הסתירה הזאת [=בין פירושו שלו למשנה, לבין דברי הגמרא] אין ליישב. אם אמנם מפרשים את המשנה כפי שפירשנוה, חייבים ללכת באחד משתי דרכים: או לסטות מהגמרא בפירוש המשנה, או לסטות מהרי"ף בפירוש הגמרא. בדרך הראשונה כבר הלכו קדמונינו ז"ל. על משנתנו כתב הרב סעדיה גאון... עכ"ל; זאת אומרת, לפרש שהמשנה מתחסת לעיקר הדין ולא על דרך הגמרא... וראינו דברים דומים בשם כמה וכמה מרבתינו הראשונים והאחרונים, והדברים ידועים, ואין טעם להאריך".

שחכמי התלמוד היו מודעים לכלים מתמטיים מורכבים אלה. חיפשנו, ובסופו של דבר מצאנו, יסוד קונסטרוואלי [=תוכני] לכלים אלה: כלל החלוקה השווה של הסכום השנוי במחלוקת. כלל זה היה בלא ספק בהישג ידם של חכמי המשנה, ודי בו כשלעצמו כדי להסביר את החלוקות שבמשנה. זהו העיקרון שתיארנו לעיל תוך עקיפת שלב הביניים, תורת המשחקים". אבל כפי שהראנו לעיל, אין די בהגדרה זו, כי יש צורך בהוכחה שזוהי השיטה היחידה המביאה את התוצאה התואמת לשיטת 'שנים אוחזים', ולשם כך אכן נדרש פרופ' אומן לכלים מתמטיים שלא היו בימי הקדמונים.

זאת ועוד, נתאר לעצמנו את שלוש נשי המת שהבטיח להם הרים וגבעות בכתובתן, וכשמת לא השאיר אחריו יותר מחצי כתובתיהן, והנה עומדות הן לפני הדיינים לקבל חלק מהעזבון לצרכי מחייתן. יושב לו שם דיין ומצייר להן על הלוח משוואות מתמטיות, ומוכיח בדרכים מתוחכמות שיטות חלוקה מבריקות. הלזה "דיין אלמנות" יקרא? ואין כוונתי להקהות את המושג "משפט" ולהגמישו למצבים המשתנים של 'הצדק המוסרי' בהתאם לכל מקרה; באתי רק להצביע על הקיצוניות שפרופ' אומן לקח אליו את 'המשפט' כאשר הצמידו לחישובים מסובכים המרוחקים מתחושת הצדק האנושי. אל לנו לשכוח את דעת רבי טרפון בפרק קודם (כתובות פד, א) על מי שמת והניח אשה ובעל חוב ויורשין והיו לו פקדון ביד אחרים "ינתן לכושל שבהם". ואף שרבי עקיבא אמר לו "אין מרחמין בדין", עדיין על 'הדין' להיות מחובר לתחושות של יושר וטוב.

מי שחידד את שלילת התוכן המדעי מהדיון התורני היה הגאון רבי גדליה נדל זצ"ל מבני ברק. הוא היה מדבר על כך שהרובד הקובע בדיני התורה הוא היחס האנושי לתופעות, והחוויה האנושית ממעשים ומהימנעות ממעשים מסוימים. הרובד המדעי של פעולות, תופעות, ואירועים, אינו פונה למערכת הרגשית והחוויתית של האדם, ולכן הוא לא רלוונטי בדיני התורה. תלמידיו של רג"ל אהבים לספר שפעם אחת הרצה בפניו רבי יחזקאל ברטלר קושיה סבוכה ומחושבנת בסתירת סוגיות, וכשסיים את הרצאתו פנה אליו ר"ג בשאלה: כמה אנשים כאן בביהמ"ד 'לדרמן', שהם לומדי תורה מובהקים, יבינו את דבריך אחר מאמץ? אולי שנים? שלושה? כמה היו עולים לבד על הבעיה? אף אחד! אם כן דיינו בכך... הרעיון המרכזי של גישה זו נמצא כבר אצל החזו"א, שבתשובה לשאלת חוסר הדיוק בחישוב האלכסון של המרובע הוא כותב: "ונתנה ההלכה לחשוב בקירוב, שלא נתנו המצוות אלא לצרף הבריות..."

מתוך התפיסה ה'נדלית' אני מציע לפרש את המשנה בדרך הפוכה מזו של פרופ' אומן, והיא שאכן אין שיטתיות במשנה, ושלושת הברות - שלוש הלכות נפרדות הן, שבכל אחת מהן מתקיים משפט צדק נכון למקרה הספציפי הזה. כי כאשר העזבון הוא קטן, אם נחלקו לפי גודל התביעה של כל אחת - ישאר פחות מדי לבעלת המנה, לכן קבעו חכמי המשנה לחלק את העזבון בשווה; כאשר העזבון גדול, ודיו כדי להותיר סכום ממשי ביד כל אחת גם בחלוקה מחושבת - תבוצע החלוקה לפי חשבון; ואילו בסכום ביניים, לא מעט מדי ולא רב מדי, קבעו חז"ל לשמור על פער בין בעלת

הכתובה הנמוכה לבין בעלות הכתובות הגדולות יותר, ועם זאת לא להתעלם ממצוקת בעלת המנה העשויה לקבל נתח מועט מדי.

גישה זו נדחתה על ידי האמוראים חכמי הגמרא, שסברו שאינה הלכה. לדעת חכמי הגמרא יש צורך בכללים נוקשים יותר בקביעת המשפט, ובהיגיון משפטי עקבי, ולכן דחו אותה והעמידו את המשנה באוקימתות². באופן כללי ניתן לומר שאי קבלת משנה כפשוטה על ידי האמוראים אינה חייבת להיות מבוססת על פרשנות בכוונת הכותב, אלא על מחלוקת ואי הסכמה עמו מחד, והצורך בשמירת נוסח המשנה בקביעת ההלכה מאידך. גישה זו דומה לכל "חסורי מחסרא" הנמצא בבבלי, שלדעת רבים (ראה מאירי בספר הקבלה מהד' מכוון אופק עמ' 103) אין הכוונה לטעות מעתיקים, אלא לדחייה של דין המשנה וקביעת הלכה אחרת בה. לפי זה ודאי שיש מקום לפרש את דעת המשנה שנדחתה.

סימוכין לתפיסה זו בפירוש משנתנו נמצא בדברי הרס"ג שלהלן, המפרש את המשנה כפשוטה, לא כאוקימות שבגמ', ומנמק שהוא "תנאי בית דין" לחלק את העזבון בדרך זו. כלומר, הרס"ג טוען שחכמים ראו צורך לחלק את העזבון לא לפי הכללים המקובלים, אלא קבעו תקנה מיוחדת בחלוקת עזבונות שתיתן מענה לצרכיהן של האלמנות. אלא שמאז ומתמיד אין לבי שלם עמי בעיוני בדברי רס"ג, כי פעמים רבות המניע לפירושו הוא סתימת פי הקראים יותר מאשר חיפוש אחר האמת (השוה לדברי הרמב"ם בפיה"מ לר"ה על דעת רס"ג בקידוש החודש על פי הראייה). גם כאן לא ברור לי האם דברי רס"ג מכוונים לאמיתות של פשט, או שנאמרו כנגד המקוראים.

ג. רב סעדיה גאון

כפי שציין הרי"ף, "הא מתניתין וגמרא דילה שקלי וטרו בה קמאי ז"ל". בהמשך דברי הרי"ף מבואר עוד שקדמונים אלו היו בדורות שלפני רב האי גאון. כיום אין בידינו פירושים לסוגיה זו מקדמוני הגאונים - זולתי רב סעדיה גאון, ויש להניח שתשובה זו של רס"ג היתה לפני הרי"ף (ראה להלן).

דברי הרס"ג שלהלן נמצאים באוסף תשובת גאונים שערי צדק סי' נב (דף סו, א; להלן: שע"צ) ובכתב יד לונדון ספרית בית הדין מס' 477 (להלן: כי"ל). כי"ל מכיל את הלכות רב אלפס, ובסוף מסכת כתובות מופיעים תרגום של פירושי הרי"ף לשלוש סוגיות חמורות שנכתבו במקורם ערבית (זהו תרגום נוסף, קדום ומדוייק יותר על שני התרגומים הקיימים). בסוף הפירוש לסוגיה זו נמצא הקטע של הרס"ג עם הכותרת "רבנו סעדיה", והוא מופיע כפירוש, ולא כתשובת שאלה כפי שהוא בשע"צ. מיקומו

2 אני מודע לחדשנות שבהצעה זו, בכך שלפי דבריי משנה שעוסקת בדיני ממונות מוסרת הלכה שאין בה כלל ממוני - אלא הלכה ספציפית למקרים ספציפיים. תוקפה של ההצעה תלוי באפשרות למצוא מקרים דומים לה, ועוד חזון למועד.

של הקטע תוך הפירוש מעלה השערה שההעתיקה הראשונית של הקטע היא של הרי"ף³. בהעתיקה המובאת להלן עשיתי שימוש אקלקטי בכתה"י, דהיינו שהשתמשתי בשני כתבי היד לסירוגין כפי שהיה נראה לי נכון בהשקפה ראשונה, אם כי כבסיס השתמשתי בנוסח שע"צ שהוא בעיניי אמיין יותר. כן הוספתי פיסוק והדגשות (ולשם הדיוק הבאתי בנספח שבסוף המאמר את שתי הנוסחאות זו לצד זו).

"וששאלתם מי שהיה נשוי שלש נשים כתובתה של זו מנה ושל זו מאתיים ושל זו שלש מאות כו'.

אף על פי שיודעין אנו שהלכה כרבי ולא כרבי נתן, ואף על פי ששמואל מעמידה בכותבת זו לזו לפצותה מדין ודברים, וכי רב יעקב משמיה דרבינא מעמידה בשתי תפישות⁴, אף על פי כן מקום הניחו לנו גם אנו, ויכולנו להעמידה בתנאי בית דין על הממון הנמצא למת, כל אשה שהיא⁵ פחות מכתובתה לא תעדיף על שלפניה, ושהיא יתר על כתובתה⁶ תטול באשר הוא שם עד כדי כתובתה בשוה, והנשאר לפי חשבון.

לפיכך, בהיות שם מנה, שהוא פחות מכתובת השניה והשלישית, לא יעדפו על הראשונה, ולכן יחלקו שלשתן בשוה. ובהיות שם מאתיים, הראשונה נוטלת חמשים, לפי שהוא יתר על כתובתה, [שניה] נוטלת שלושים ושלשה ושליש שהוא בשוה מן המנה האחד, ומן המנה השניה ששה עשר ושני שילשים שהוא שתותו לפי חשבון, ושלישית לא תעדיף על השניה אלא תטול כל אחת שבעים וחמשה. ובהיות שם שלש מאות, הרי אין פחות מהגדולה שבכתובת, ולפיכך יטלו לפי חשבון, ראשונה חמשים ושניה מאה ושלישית מאה וחמישים".

פירוש לפירושו, הרס"ג סבור שהחלוקה הראויה היא "לפי מעות" שהיא חלוקה יחסית לגודל התביעה (להלן: עיקר הדין). לכן **במקרה השלישי** שהעזבון הוא 300 החלוקה בפועל היא לפי עיקר הדין, כל אחת מקבלת חצי מהתביעה שלה: 150-100-50. **במקרה הראשון** שהעזבון הוא 100, החלוקה לפי עיקר הדין היא: 50-33 $\frac{1}{3}$ -16 $\frac{2}{3}$. אלא שזהו מעט מדי למי שכתובתה מועטה, וקבעו חז"ל שיתחלקו בשווה: 33 $\frac{1}{3}$ -33 $\frac{1}{3}$ -33 $\frac{1}{3}$. הכלל שנקבע הוא: "כל שהעזבון הוא פחות מסכום הכתובה, אין משמעות לגודל הכתובה".

- 3 כאן ההזדמנות עבורי להזכיר לשבח ולהודות להרב ד"ר עזרא שבט, סגן מנהל המכון לתצלומי כת"י עבריים באוניברסיטה העברית ועורך 'הלכות הרי"ף', על עזרתו המתמדת לי ולכל דורש ומבקש.
- 4 כלומר, אף על פי שנדחו דבריו הן על ידי כך שאינם להלכה, והן על ידי כך שהגבילו לדבריו לאוקימתות. נראים הדברים שהרס"ג סבור שהסיבה שרבי חולק על ר' נתן ושלכן הלכה כרבי יש לה זיקה לכך שדברי רבי נתן מוקשי הבנה.
- 5 = הממון.
- 6 בכ"ל: "כדי כתובתה", והכוונה שיש בממון כדי כתובתה ואף יותר.

במקרה השני, שהעזבונו הוא 200, העניין מורכב יותר וכדלהלן: ביחס לבעלת המאה שהעזבונו גדול מכתובתה, אילו חזרנו לעיקר הדין הייתה מקבלת $33\frac{1}{3}$ שהוא חלקה היחסי מ-200 (ותביעתה היא שישית מסך התביעות $33\frac{1}{3}=200/6$). יתרת $166\frac{2}{3}$ לא היה מחולק כעיקר הדין $100-66\frac{2}{3}$, שכן לפי הכלל אין עדיפות לבעלת שלש מאות, כי העזבונו הוא פחות מסכום כתובתה, ולכן היו אמורים להתחלק בשווה: $83\frac{1}{3}-83\frac{1}{3}$. אלא שכאן נכנס כלל נוסף של תנאי בי"ד לטובת בעלת המאה, שאת ה-100 הראשונים, שהוא סכום כתובתה, ישאירו לחלוקה שווה, ורק על ה-100 השניים היא תקבל לפי חלק יחסי מגודל כתובתה. חלק יחסי זה הוא $16\frac{2}{3}$, שהוא מקוזז מחלקם של בעלת מאתיים ובעלת שלש מאות בשווה: $8\frac{1}{3}$ מכל אחת, ולכן נשאר להם 75 לכל אחת. יש לציין כי למעשה יש כאן התנגשות בין שתי שיטות חלוקה: בעלת המנה מקבלת לפי חשבון, ובעלת המאתיים והשלוש מאות מקבלות לפי חלוקה שווה, ויש כאן עדיפות לבעלת המנה שמקבלת קודם את שלה, ובנשאר מתחלקים בעלת המאתיים ובעלת השלוש מאות.

ההבדל בין הצעת פירושינו לבין זו של רס"ג הוא בעיקר כאשר העזבונו הוא 200, כי בעוד שבהצעתנו אין שם ולא כלל לחלוקה, אלא שההלכה נאמרה ישירות על סכום החלוקה כמה הוא צריך להיות, הרי שרס"ג נתן לה שם והגדיר אותה בכלל שאפשר לומר אחריו 'לפיכך', וזה על אף שהכלל נתפר במיוחד למקרה הספציפי לטובת בעלת הכתובה הנמוכה, שכן שני כללים הם עם הכרעה בין שני צורות חלוקה לטובת אחת מהן וכדלעיל.

נוסח שע"צ

אף על פי שידועין אנו שהלכה כרבי ולא כר' נתן ואף על פי ששמואל מעמידה בכותבת זו לזו ולפצותה מדין ודברים וכי רב יעקב משמיה דרבינא מעמידה בשתי תפישות, אף על פי כן מקום הניחו לנו גם אנו ויכולנו להעמידה בתנאי בית דין על הממון הנמצא למת, כל אשה שהוא פחות מכתובתה לא תעדיף על שלפניה, ושהוא יתר על כתובתה תטול באשר הוא עד כדי כתובתה בשוה והנשאר לפי חשבון.

לפיכך בהיות שם מנה שהוא פחות מכתובת השניה והשלישית, לא יעדפו על כתובת הראשונה ולכן יחלוקו שלשתן בשוה. ובהיות שם מאתיים, הראשונה נוטלת חמשים לפי שהוא יתר על כתובתה, נוטלת שלושים ושלושה ושליש שהוא בשוה מן המנה האחד, ומן המנה השניה ששה עשר ושני שילשים שהוא שתותו לפי חשבון, ושלישית לא תעדיף על השניה אלא תטול כל אחת שבעים וחמשה. ובהיות שם שלש מאות הרי אין פחות מהגדולה שבכתובות ולפיכך יטלו לפי חשבון ראשונה חמשים ושניה מאה ושלישית מאה וחמישים.

נוסח כי"ל

אף על פי שהן יודעין שהלכה זו כרבי ולא כר' נתן ואף על פי ששמואל מעמידה בכותבת זו לזו ולפצותה מדין ודברים וכי רב יעקב משמיה דרבינא מעמידה בשתי תפישות, אף על פי כן הניחו לנו יכולת גם אנו להעמידה כי תנאי בית דין הוא על הממון הנמצא למת, כל אשה שהוא פחות מכדי כתובתה לא תעדיף על שלפניה, ושהוא כדי כתובתה תטול באשר הוא שם עד כדי כתובתה בשוה והנשאר לפי חשבון.

לפיכך בהיות שם מנה שהוא פחות מכתובת השנית והשלישית, לא יעדפו על הראשונה ולכן יחלוקו שלשתן בשוה. ובהיות שם מאתיים, הראשונה נוטלת חמשים לפי שהוא יתר על כתובתה, נוטלת מן הק' שלושים ושלושה שהוא בשוה, ומן המנה השניה ששה עשר שהוא שתותו לפי חשבון, ושלישית לא תעדיף על השניה אלא תטול כל אחת שבעים וחמשה. ובהיות שם שלש מאות הרי אין פחות מהגדולה שבכתובות ולפיכך יטלו לפי חשבון ראשונה חמשים ושניה מאה ושלישית מאה וחמישים.